

existencia mnohého, priam absurdného zla na svete. Ak patrí k nejakému, hoci aj neznámemu cieľu tohto sveta, možno sa s ním zmieriť. No ťažko je pochopiť, žeby boh aj v najlepšom z možných svetov bol stvoril rôznu zvieraciu či hmyziu háveď, choroby, vojny atď.

Takéto názory zastávali Ivančič, Jaslinský, Ján Baptista Horvát (1732—1800), popredný filozof na trnavskej univerzite v polovici 18. stor., ďalej Farbaki, Ján Feješ (1764—1823), vedúca osobnosť Učenej spoločnosti malohontskej a iní.

Nakoniec ešte v krátkosti jeden problém. V Leibnizovej *Teodiceji*, tejto „čítanke vzdelanej Európy“, sa hovorí: „Myslím, že ten, čo sa chce uspokojiť s prírodou a osudom a nestožovať si na ne, aj keď sa mu nedostalo najlepšieho údely, zaslúži si prednosť pred inými. Lebo odhliadnuc od toho, že tieto sťažnosti sú zle podložené, znamená to v skutočnosti šomrať na ustanovenia Prozretelnosti.“¹⁰ Nebudem analyzovať tento Leibnizov názor. Dá sa pochopiť ezotericky, ako výraz vtedy víťazne napredujúcej myšlienky vševládnej prírodnej zákonitosti, vzťahujúcej sa i na ľudí a pod., no faktom zostáva, že niektorí naši autori, najmä osvietení, ho pochopili veľmi exotericky. V dobách rozkladu feudalizmu u nás, pozitívnych ohlasov francúzskej revolúcie a pomalých príprav domácej revolúcie hlásali, že nespokojnosť s daným stavom je reptaním proti večnému božiemu poriadku, podľa ktorého každému pripadá taký údel, aký mu bol určený. Snaha zmeniť ho je bezbožnosť.

Je to pochopiteľné. Ak tento svet je najlepší z hľadiska účelu, pre ktorý bol stvorený, tak každá snaha zmeniť ho je vzburou proti jeho zákonodarcovi. Tak podľa Feješa „o užívanie tejto zeme musia sa deliť medzi sebou chudobní a bohatí“,¹¹ a „žiadna smrteľná politika nie je schopná zvrátiť tento prírodný poriadok“.¹² O tomto poriadku vykladá Feješ veľa v práci *Zkušovanie žaloby hospodárske na ptáctvo, žižaly a zemeplazobilne pole spustošujúcy*, v ktorej radí sedliakom nesťažovať si ani na škodcov úrody, lebo ich zoslal boh, ktorého poriadky nemožno meniť a tvoríť nové.¹³

A Feješ nebol v tejto súvislosti sám. Treba však povedať, že nebol dôsledný, a dožadoval sa v nejednej súvislosti protifeudálnych reforiem.

Tak vplýval vo všeobecnosti Leibniz na staršiu slovenskú filozofiu.

VALNÉ ZHROMAŽDENIE SLOVENSKEJ FILOZOFICKEJ SPOLOČNOSTI

9. februára 1967 zišlo sa v Domove vedeckých pracovníkov v Smoleniciach výročne valné zhromaždenie Slovenskej filozofickej spoločnosti. Bilancovalo prácu za prvý rok svojej činnosti, prerokovalo zameranie a náplň práce na ďalšie obdobie a zvolilo nový výbor.

Valné zhromaždenie v mene výboru otvoril a viedol doc. M. Kusý. V prvej časti sa rozoberala zpráva o činnosti, ktorú dostali všetci prítomní členovia písomne a komentoval ju tajomník SFS doc. Ján Uher. V zpráve sa konštatovalo, že činnosť Spoločnosti sa začala vcelku úspešne rozvíjať, aj keď ešte stále badať, že v podobnej činnosti niet vo filozofii na Slovensku takmer nijakých tradícií. Bude preto potrebný ešte dlhší čas, kým

¹⁰ *Die Hauptwerke*, Stuttgart 1930, 193.

¹¹ *Über die Bettler*. Vaterländische Blätter, Nr. 37, 38 n., Wien 1808, 293.

¹² C. d., 293.

¹³ Pozri *Solennia ... bibliothecae evangelicae kishontanae ...*, IV, 1812.

sa Spoločnosť rozbehne a vžije, kým zakotví v našom intelektuálnom živote, kým budú všetci tvoriví filozofickí pracovníci pociťovať, že ju ako svoju najvlastnejšiu inštitúciu, podnecujúcu a koordinujúcu tvorivý mysliteľský rozmach, naozaj potrebujú. Zpráva ďalej konštatovala a hodnotila jednotlivé podujatia (väčšinou prednášky a vedecké rozpravy), ktoré Spoločnosť doteraz usporiadala a o ktorých sme už väčšinou — hoci len informatívne a zbežne — referovali aj v našom časopise.

Výbor za uplynulé obdobie prijal — podľa kritérií uznesených na ustanovujúcom valnom zhromaždení — ďalších členov, takže terajší počet členov SFS je 71. Valné zhromaždenie sa v zpráve výboru oboznámilo aj s ďalšími organizačnými zásadami práce Spoločnosti, ako aj s výsledkami jej rozpočtu a hospodárenia.

Referát o zameraní práce SFS v nasledujúcom období predniesol doc. Ján Kocka. Zdôraznil, že hlavnými formami činnosti Spoločnosti budú aj naďalej vnútorne organizované odborné prednášky a diskusie. Pritom sa bude vychádzať predovšetkým z tvorivej produkcie vlastných členov na základe ankety, ktorú medzi členmi urobil výbor, a zo snahy získavať pre podujatia Spoločnosti popredných zahraničných filozofov. Hlavné ťažisko činnosti SFS má aj naďalej spočívať predovšetkým v snahe podnecovať rozvoj centrálnych otázok vlastnej filozofickej problematiky. Iba na takomto základe bude môcť rozvinúť Spoločnosť aj svoju prácu smerom k širšej verejnosti, ktorej sa vyhýbať nechce, nepovažuje ju však nateraz za svoju hlavnú úlohu, už aj preto, že sú tu na to aj iné ustanovizne. Doterajšia, hoci krátka činnosť nám potvrdila, že bolo vcelku správne, ak sme Slovenskú filozofickú spoločnosť začali budovať nielen ako dobrovoľnú, ale aj ako *výberovú* vedeckú spoločnosť. Aj naďalej by teda mali platiť kritériá pre prijímanie nových členov (ako vodidlo výboru), ktoré spočívajú zhruba v týchto podmienkach: 1. absolvovanie vysokoškolského štúdia filozofie alebo získanie vedeckej filozofickej kvalifikácie, 2. tvorivá vedecká publikačná činnosť, 3. na základe toho odporúčania doterajších dvoch riadnych členov.

Slovenská filozofická spoločnosť chce prostredníctvom svojej autority — ak si ju získa a vybuduje — a prostredníctvom svojich členov ovplyvňovať vývin filozofie na Slovensku. Spoločnosť by teda okrem najvnútornejšej svojej prednáškovej práce mala z času na čas zaujímať stanovisko k najzávažnejším otázkam stavu a rozvoja filozofie u nás, k jej organizačnému a inštitucionálnemu zabezpečeniu, k otázkam edičnej činnosti vo filozofii, k podnecovaniu filozofickej publicistiky atď. Nateraz medzi takéto dôležité a akútne problémy patrí napríklad vyučovanie filozofickej propedeutiky na stredných školách, ktoré sa má — po viacročnom prerušení — opäť začať v tomto školskom roku.

Ustavične treba udržiavať a ešte prehlbovať spoluprácu SFS s naším časopisom, jej redakciou a redakčnou radou.

Pri bilancovaní práce a rozmyšľaní o zámeroch do budúcnosti musíme mať na pamäti, že sa treba usilovať o zachovávanie kontaktu s európskym a svetovým myšlienkovým prúdením; zároveň však treba pamätať, že sme integrálnou súčasťou slovenskej národnej kultúry, ku ktorej máme špecifické povinnosti. Sú to úlohy a povinnosti, ktoré za nás nikto nevykoná. Filozofia tu má, v národnom kontexte, zodpovednosť nielen za seba, za svoju úroveň, ale aj významnú spoluzodpovednosť za tvorbu základných ideových princípov a východísk národného spoločenstva. Marxistická filozofia si musí túto úlohu (aj vzhľadom k nevelmi rozvinutej minulosti) na Slovensku dnes osobitne uvedomovať.

Po týchto referátoch nasledovala diskusia. Zúčastnilo sa na nej viacero členov nielen z Bratislavy, ale aj z Prešova a Košíc. Hlavným predmetom diskusie bolo ďalšie vyjasňovanie poslania Spoločnosti, upresňovanie vzťahu jej internej a extenznej činnosti, otázka členskej základne, založenia odbočiek a rozvinutia činnosti mimo Bratislavy, slovom väčšinou otázky, o ktorých sa veľa diskutovalo už aj na ustavujúcom valnom

zhromaždení. Novým momentom boli podnety, aby SFS hľadala spôsob, ako sa zainteresovať do vyučovania filozofie na stredných školách a ako nadviazať kontakt so stredoškolskými profesormi, ktorí budú túto propedeutiku vyučovať. Všetky zásadnejšie podnety pojala návrhová komisia do uznesení.

Po rozprave nasledovali voľby výboru. Ešte predtým sa na valnom zhromaždení oznámilo, že doterajší predseda SFS akad. I. Hrušovský musel sa v priebehu funkčného obdobia zo zdravotných dôvodov a pre iné vážne zaneprázdnenia vzdať funkcie. Plénum vzalo toto oznámenie na vedomie a poďakovalo akad. Hrušovskému za minuloročnú činnosť.

Predseda volebnej komisie doc. M. Suchý oznámil plénu, že v tajnom hlasovaní bol pre budúce obdobie zvolený nasledovný výbor Slovenskej filozofickej spoločnosti: doc. Ján Kocka, C. Sc., doc. M. Kusý, C. Sc. a doc. M. Zigo, C. Sc., z Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, doc. J. Uher, C. Sc., z Filozofického ústavu SAV, doc. V. Černík, C. Sc., z Prírodovedeckej fakulty UK, dr. E. Illeková, C. Sc., z Lekárskej fakulty UK, doc. T. Halečka, C. Sc., z Filozofickej fakulty Univerzity P. J. Šafárika v Prešove a K. Kasal, C. Sc., z Katedry dialektického a historického materializmu Elektrotechnickej fakulty SVŠT.

Na druhý deň zvolil si výbor funkcionárov spoločnosti: Predsedom sa stal doc. J. Kocka, podpredsedom doc. M. Kusý, tajomníkom zostal doc. J. Uher a za hospodára zvolil si výbor dr. E. Illekovú.

V závere rokovania prijalo valné zhromaždenie nasledovné uznesenia:

1. Schvaľuje sa doterajšia činnosť výboru a odporúča sa pokračovať v doterajšom smere.
2. Výboru sa ukladá nájsť spôsob, ako sa zainteresovať o vyučovanie filozofie na stredných školách a aké kontakty má SFS nadviazať s profesormi, ktorí budú filozofiu na stredných školách vyučovať.
3. Výbor má pripravovať postupne podmienky pre založenie odbočky SFS v Prešove, prípadne pripravovať pôdu pre možnosť založenia ďalších odbočiek.
4. Povinnosťou výboru je pravidelne informovať filozofickú verejnosť o činnosti SFS v časopise Filozofia, prípadne dohodnúť s redakčnou radou potrebu a možnosť stálej rubriky v tomto časopise.
5. Podporiť snahu o utvorenie klubu SFS.
6. Valné zhromaždenie schvaľuje predloženú revíziu zprávu o hospodárení SFS.
7. Výboru SFS sa ukladá, aby bol iniciatívnejší pri realizovaní schváleného rozpočtu a jeho odôvodnenom čerpaní.
8. Výbor má organizovať aspoň raz do roka interdisciplinárne diskusie.
9. Povinnosťou výboru je skúmať rozšírenie možností pozývania zahraničných hostí a rozšírenie medzinárodných stykov vôbec. Vyvinúť v tomto smere tlak na nadriadené orgány.
10. Výboru sa ukladá rozpracúvať aj všetky ďalšie podnety, ktoré odzneli na valnom zhromaždení.

*

V popoludňajšej časti valného zhromaždenia odznela prednáška doc. M. Kusého: *Spyry o východiská marxistickej filozofie*, po ktorej nasledovala diskusia. Výtah z tejto prednášky a diskusie prinášame v tomto čísle nášho časopisu.

*

7. marca 1967 sa na Filozofickej fakulte UK konalo už ďalšie podujatie z tohoročného plánu SFS: prednáška známeho československého filozofa z najstaršej generácie prof. dr. J. L. Fischera z Olomouca na tému: *Kategória kvantity*. Prof. Fischer prišiel opäť do Bratislavy po dvadsaťročnej prestávke a jeho filozofický výklad vzbudil vnímavú pozornosť prítomných členov SFS. V apríli sa konala prednáška prof. dr. M. Topolského na tému: *Fenomenológia dnes*; v máji prednáška K. Kasala CSc. na tému: *Determinovanosť a vývoj* a v júni prednáška doc. J. Suchého na tému: *Morálka a politika*. Druhý polrok činnosti SFS sa začne po prázdninách — v septembri 1967.

J. U.

PRVÝ KONGRES ČESKOSLOVENSKÝCH SOCIOLOGOV

Za účasti vyše 400 čs. sociológov zastupujúcich najrozmanitejšie úseky spoločenskovednej teórie a praxe, ako aj 35 zahraničných hostí zo Sovietskeho sväzu, Poľska, Maďarska, NDR a Juhoslávie konala sa v Špindlerovom Mlyne v dňoch 22.—26. novembra 1966 I. celoštátna porada sociológov.* Toto významné rokovanie bolo ovplyvnené výsledkami VI. medzinárodného sociologického kongresu v Eviane, ako aj výsledkami valného zhromaždenia Slovenskej sociologickej spoločnosti, konaného 27. a 28. 9. 1966. Najpríznačnejšou črtou konferencie bolo ovzdušie ďalších pracovných ambícií pracovísk rozvíjajúcich tvorivú činnosť v oblasti sociologickej teórie i praxe.

Široký tematický záber konferencie podnietený i priebehom vstupného plenárneho zasadnutia neumožňuje pred vydaním súhrnného materiálu plne obsiahnuť jednotlivé tematické okruhy špeciálnych (odvetvových) sociologických disciplín, ktorých hlavné metodologicko-teoretické problémy boli predmetom intenzívneho rokovania jednotlivých odborných sekcií konferencie. V popredí neustáleho záujmu účastníkov konferencie bolo rokovanie sekcií o aktuálnych problémoch metód, procedúr a techník sociologického výskumu, sekcie sociológie práce a priemyslu, sekcie sociologických problémov vedeckotechnickej revolúcie v súčasnej etape svetového vývoja, problémov koexistencie a sociálnej revolúcie, sekcie sociologického výskumu mládeže, sekcie sociologických otázok voľného času a mimopracovnej činnosti a i. Okrem programovaných stretnutí boli počas konferencie dve úspešné podujatia: za účasti zahraničných delegátov na čele s predsedom medzinárodnej sociologickej asociácie akademikom Jánom Szczepańskim bola usporiadaná tlačová konferencia, na ktorú nadviazala beseda pri „okrúhlym stole“ o všeobecných teoretických otázkach a živá improvizovaná beseda o problematike sociológie politických vzťahov.

* Na rokovaní sa zúčastnila pomerne početná, 35-členná skupina hostí, sociológov zo socialistických štátov, na čele s prezidentom Medzinárodnej sociologickej asociácie prof. dr. J. Szczepańskim z Poľska. Boli to hostia z Juhoslávie (6 účastníkov, medzi nimi prof. Rudi Supek, dr. Dragomir Draškovič, prof. Ilija Stanojčić, Vesna Kolaric), z NDR (8 účastníkov, medzi nimi prof. dr. Kurt Braunreuther, prof. dr. R. Schulz, dr. Horst Taubert, sekretár vedeckej rady pre sociologic. výskumy v NDR, dr. Georg Assman a ďalší); z Maďarska (6 účastníkov, napr. prof. dr. Andras Hegedüs, Antal Gyenes, Erszebet Kósa a i.); z Poľska (6 účastníkov — z toho okrem už spomínaného prof. Szczepańského doc. dr. Zygmunt Bauman, doc. dr. J. B. Galeski a i.); z SSSR (5 účastníkov, medzi nimi prof. V. Ž. Kelle, prof. M. Kuzmin, A. G. Mistjukov, I. I. Čangliová a i.) a nakoniec z Rumunska (3-členná delegácia Gheorghe Berescu, Honorina Cazacu, Ioan Matei).